

Prezident mektepleri – Pikirlew qábletin baxalaw testi

MISAL RETINDEGI SORAWLAR

Tómendegi sorawlar 5-6 klasslarǵa talaban oqıwshılarǵa Pikirlew qábletin baxalaw testinde beriletuǵın sorawlardıń túrleri boyınsha maǵlıwmat beriwege qaratılǵan.

Hár bir sorawdıń túsindirmeleri menen birge durıs juwapları da keltirilgen.

Qosımsha maǵlıwmatlardı test ótkiziw boyınsha arnawlı hújjetten alsańız boladı.

Kritikalıq pikirlew sheberligi

- 1 Den-sawlıq saqlaw hızmetkeri ayaq oyını sabaqları mektep baǵdarlamasınıń áhmiyetli bólegi bolıwı kerekligin hám mektep balaları sport penen shuǵıllanıwǵa qanshelli waqıt ajratsa ayaq oyının úyreniwge de sonshelli waqıt ajratıwı kerek degen usınıs ayttı.

Usı faktlardıń qaysısı sizdi den-sawlıq saqlaw hızmetkeriniń usınıslarına qosılıwıńızǵa májbúr etedi?

- A Ayaq oyını balalardıń aqıl uqıplılıǵın keńeytedi.
- B Geypara balalar sportqa qatnasıw ushın kerek-jaraq ala almaydı.
- C Den-sawlıq saqlaw hızmetkeri – ayaq oyını boyınsha sabaq beriwge oqıǵan muǵallım.
- D Ayaq oyını burın mekteplerde oqıtılǵan.

Duris juwap: A.

Dáلیلlew.

Eger ayaq oyını balalardıń aqıl uqıplılıǵına jaqsı tásir etse, onda bul pikir ayaq oyını sabaǵı mektep baǵdarlamasınıń áhmiyetli bólegi bolıwı kerekligin dáلیلleydi.

- 2 Úlkeygenińizde den-sawlıǵıńız jaqsı bolıwın qáleseńiz, jaqsı awqatlanıwıńız hám óz waqtında dene shınıǵıwlar menen shuǵıllanıwıńız kerek.

Zara

Jamshid óz waqtında shınıǵıwlar menen shuǵıllanadı, sonlıqtan men onıń úlkeygeninde den-sawlıǵı jaqsı bolatuǵının bilemen.

Jamshid naduris awqatlanadı, demek úlkeygeninde onıń den-sawlıǵı bekkem bolmaydı.

Sergey

Kimniń pikiri durıs?

- A Tek Zaranıń.
- B Tek Sergeydiń.
- C Ekewiniki de durıs.
- D Ekewiniki de naduris.

Duris juwap: B.

Dálillew.

Berilgen baslı pikir boyınsha, adamnıń jasi úlkeygeninde den-sawlıǵı bekkem bolıwı ushın eki shárt saqlanıwı tiyis: óz waqtındaǵı dene shınıǵıwlar hám duris awqatlanıw.

Zaranıń pikiri naduris. Sebebi, onıń pikirine qarasaq, Jamshid óz waqtında dene shınıǵıwların islep júrgeni menen, naduris awqatlanıp júrgeni de bolıwı múmkin.

Sergeydiń pikiri duris. Sebebi, Jamshid naduris awqatlansa, úlkeygeninde den sawlıǵı jaqsı bolıw shártleriniń birewin orınlamaǵan bolıp shıǵadı.

- 3 Aziz, Bobur, Karim hám Dilshod bir sport komandasında oynaydı. Treneri olargá: “Eger Aziz erteń oynamasa, onda Babur oynaydı. Eger Aziz oynasa, onda Karim Dilshodtıń ornına oynaydı” – dep ayttı.

Al eger Babur erteń oynamasa, tómendegi úshewinin qaysısı (-ları) oynaydı?

- A Tek Aziz
- B Tek Dilshod
- C Aziz hám Karim
- D Karim hám Dilshod

Duris juwap: C.

Dálillew.

Tapsırmada berilgenindey: “Eger Aziz erteń oynamasa, onda Babur oynaydı”. Al, eger Babur erten oynamasa, onda Aziz oynawı kerek ekenligin bilemiz. Eger Aziz oynasa, biz Karim de oynaytuǵınlıǵın bilemiz. Demek, bizler Aziz hám Karimniń oynaytuǵınlıǵın bilemiz.

- 4 Tañlap alıńǵan bir topar teletamashagóyler arasındaǵı voleyboldı jaqsı kóretuǵınlardıń hámmesi Iıyja menen júriw jarısların da unatadı. Lıyja menen júriwdi unatatuǵınlardıń hámmesi velosiped jarısların da jaqsı kóredi. Bıraq Iıyja menen júriwdi unatatuǵınlardıń hesh birewi gimnastikanı jaqsı kórmeydi.

Joqarıdaǵı maǵlıwmat tiykarında tómendegilerdiń qay birewi durıs bolıwı múmkin?

- A** Egerde Dawran velosiped jarısların jaqsı kórse, demek, ol Iıyja menen júriwdi de jaqsı kóredi.
- B** Egerde Aybek voleyboldı jaqsı kórmese, demek, ol Iıyja menen júriwdi de jaqsı kórmeydi.
- C** Egerde Djes voleyboldı jaqsı kórse, demek, ol gimnastikanı jaqsı kórmeydi.
- D** Egerde Afifa velosiped jarısların jaqsı kórse, demek, ol voleyboldı da jaqsı kóredi.

Durıs juwap: B.

Dálillew.

Voleyboldı jaqsı kóretuǵınlardıń hámmesi Iıyja menen júriwdi de jaqsı kóredi. Demek, egerde Aybek voleyboldı jaqsı kórmese, ol Iıyja menen júriwdi de jaqsı kórmeytuǵınlıǵı durıs boladı.

Másele sheshiw sheberligi

- 1 Men linzası hám qabı menen birge kamera satıp alajaqpan. Kamera menen linzaniń bahası 600 dollar. Kamera menen qaptıń bahası 450 dollar. Linza menen qaptıń bahası 250 dollar. Hár bir buyımnıń bahası qatal belgilengen hámde hámmesi birge satıp alıńǵan jaǵdayda da olardıń bahası kemitilmeydi.

Kameraniń bahası neshe dollar?

- A 50 dollar
- B 200 dollar
- C 400 dollar
- D 650 dollar

Duris juwap: C.

Sheshiliwi.

Tekste berilgen úsh sannıń qosındısın esaplaw arqalı ($600 + 450 + 250 = 1300$) hár buyımnıń eki danasınıń bahası anıqlanadı.

Demek, úsh buyımnıń bir danadan uliwma bahası 650 dollar ($1300 \text{ dollar} / 2$) boladı.

Kameraniń bahası úsh buyımnıń uliwma bahasınan (650 dollar) linza hám qaptıń bahasını (250 dollar) ayırıw arqalı tabıladı.

$650 \text{ dollar} - 250 \text{ dollar} = 400 \text{ dollar}$ (kameraniń bahası).

- 2 “Rodium” teatrında spektakllerdiń birewi aydıń 12-sánesi sárshembi kuninen baslap sol aydıń 29-sánesi shembi kúnine shekem saxnada qoyıladı. Spektakl hár kúni keshte qoyıladı. Sárshembi hám shembi kúnleri spektakl tústen keyingi waqıtta da qoyıladı.

Berilgen waqıt ishinde bul spektakl neshe ret qoyıladı?

- A 21
- B 22
- C 23
- D 24

Duris juwap: D.

Sheshiliwi.

12-sáne, sárshembiden 29-sáne, shembige shekem bolǵan dáwir 18 kúnnen ibarat, yaǵnıy keshki waqıttaǵı spektakl 18 ret qoyıladı. Bunnan-da tısqarı, spektakl úsh sárshembi hám úsh shembi kúnleri tústen keyingi waqıtta qoyıladı.

Spektakllerdiń ulıwma sanı: $18 + 3 + 3 = 24$.

- 3 Anora aqshaların sanap otırıp, 12.000 som aqshası bar ekenligin bildi. Ol aqshaların hámmesini 100 somlıq, 200 somlıq hámde 500 somlıq kupyuralardan ibarat úsh topqa ajrattı. Anoranıń esabına kóre, 100 somlıq kupyuraları 200 somlıq kupyularınnan úsh ese, al 200 somlıq kupyuraları bolsa 500 somlıq kupyularınnan eki ese kóp bolıp shıqtı.

Anoranıń neshe dana kupyurası bar edi?

- A 42
- B 48
- C 60
- D 72

Duris juwap: D.

Sheshiliwi.

Hár bir 500 somlıq kupyuraǵa eki 200 somlıq kupyura menen altı 100 somlıq kupyura tuwra keledi. Demek, hár bir 500 somlıq kupyuraǵa jámi 1500 som bolǵan toǵız kupyura tuwra keledi $((1 \times 500) + (2 \times 200) + (6 \times 100))$.

$12000 : 500 = 8$, demek 9 kupyura 8 ret keledi, bul degeni $- 8 \times 9 = 72$.

- 4 Pasha apa balalari Kash hám Mekahqa sport ayaq kiyimlerin satıp alajaq.

Tómendegi kestede bar ayaq kiyimler berilgen.

<i>Ayaq kiyim túri</i>	<i>Ayaq kiyim ólshemi</i>	<i>Reńi</i>	<i>Bahası (dollarda)</i>
Ayaq kiyim A	1 – 10	aq	60
Ayaq kiyim B	5 – 12	qara, kók	50
Ayaq kiyim C	3 – 8	qara	55
Ayaq kiyim D	2 – 6	qızıl, qara, aq	70
Ayaq kiyim E	5 – 10	kók, qara	40

Kashtırn ayaq kiyiminiń ólshemi – 4, biraq ol qara hám kók reńdegi ayaq kiyimlerde unatpaydı.

Mekahtırn ayaq kiyiminiń ólshemi – 8 hámde ol tek aq yamasa qızıl ayaq kiyimlerde unatadı. Pasha apa eki balasınıń har birine ózleri unatqan bir jup ayaq kiyimnen satıp alganda tólewi múmkin bolǵan eń az summa qansha boladı?

- A 110 dollar
- B 115 dollar
- C 120 dollar
- D 130 dollar

Duris juwap: C.

Sheshiliwi.

Kashtırn ayaq kiyiminiń ólshemi – 4, demek oǵan A, C yamasa D ayaq kiyimleri tuwra keledi. Biraq C ayaq kiyiminiń tek qarası bar, demek A menen D qaladı.

Mekahtırn ayaq kiyiminiń ólshemi – 8, sonda oǵan A, B, C hám E ayaq kiyimleri tuwra keledi. Onıń ayaq kiyimi aq yamasa qızıl bolıwı kerek, demek tek A qaladı.

Demek, Pasha apa 120 dollarǵa eki jup A yamasa 130 dollarǵa bir jup D menen bir jup A ayaq kiyimlerin satıp alıwı múmkin. 120 dollarlıq variant arzanlaw bolǵanlıǵı sebepli durıs juwap – 120 dollar.

- 5 Tóمندegi kestedegı bir maydandshada oynaytuğın túrli jastağı balalardıń sanı hápte kúnleri boyınsha kórsetilgen.

Hápte kúnleri	Waqıt	1 jasar	2 jasar	3 jasar	4 jasar	5 jasar
Dúyshembi	Túske deyin	5	5	8	8	4
	Tústén keyin	3	6	5	8	8
Siyshembi	Túske deyin	5	5	8	12	4
	Tústén keyin	3	6	5	12	8
Sárshembi	Túske deyin	5	5	8	8	5
	Tústén keyin	3	6	5	12	8
Piyshembi	Túske deyin	5	5	8	12	4
	Tústén keyin	3	6	5	12	5

Háptenıń qaysı kúnde tústen keyingi waqıtqa qaraganda túske deyingi waqıtta maydandshada kóbirek balalar oynađan?

- A Dúyshembi
- B Siyshembi
- C Sárshembi
- D Piyshembi

Duris juwap: D.

Dáلیلlew.

Bul sorawga juwap beriw ushın túske deyingi hám tústen keyingi waqıttağı sanlar salıstırıladı. Dúyshembi hám Siyshembi kúnleri túske deyingi hám tústen keyingi waqıtta oynağan balalardıń jámi sanları teń. Sárshembi kúni maydandshada tústen keyin kóbirek balalar oynağan. Al Piyshembi kúni bolsa maydandshada tústen keyingi waqıtqa qaraganda túske deyin kóbirek balalar oynağan.

Hápte kúnleri	Waqıt	1 jasar	2 jasar	3 jasar	4 jasar	5 jasar	jámi
Dúyshembi	Túske deyin	5	5	8	8	4	30
	Tústén keyin	3	6	5	8	8	30
Siyshembi	Túske deyin	5	5	8	12	4	34
	Tústén keyin	3	6	5	12	8	34
Sárshembi	Túske deyin	5	5	8	8	5	31
	Tústén keyin	3	6	5	12	8	34
Piyshembi	Túske deyin	5	5	8	12	4	34
	Tústén keyin	3	6	5	12	5	31

- 6 Men tómende kórsetilgen tórt video-oyınlar pristavkasınan birewin satıp alajaqpan.

	<i>Pristavka 1</i>	<i>Pristavka 2</i>	<i>Pristavka 3</i>	<i>Pristavka 4</i>
Bahası (dollar)	400	500	300	600
Shıǵarılǵan jılı	2013	2013	2017	2018
Operativ yadı (GB)	8	12	4	16
Qattı disk kólemi (GB)	500	1000	32	2000
<i>Pristavkanıń ózindegi oyınlar</i>				
“Zoe”			✓	
“First”	✓			
“Hello”		✓		
“West”	✓	✓		✓

Men video-oyınlar pristavkasına 500 dollardan artıq aqsha sarıplay almayman. Jáne de meniń qálegen pristavkamda “West” oyını bolıwı kerek.

Eger meniń talaplarım bir danadan kóbirek pristavkalar tuwra kelse, onda men operativ yadı kóbirek pristavkanı satıp alaman.

Tómendegi pristavkalardıń qaysı birewin satıp alǵanıń jaqsı?

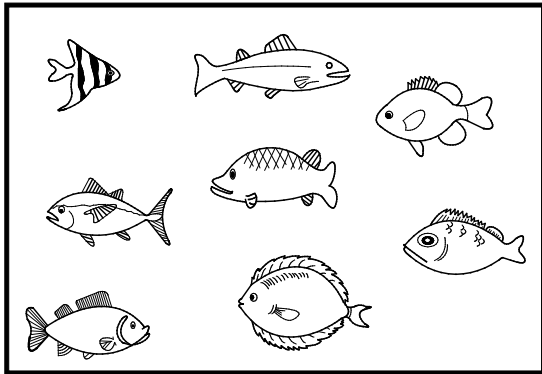
- A *Pristavka 1*
- B *Pristavka 2*
- C *Pristavka 3*
- D *Pristavka 4*

Duris juwap: B.

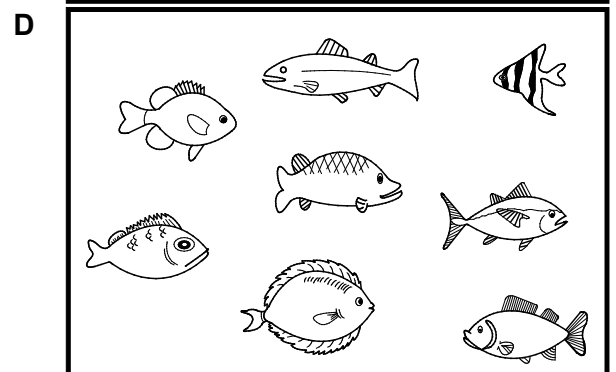
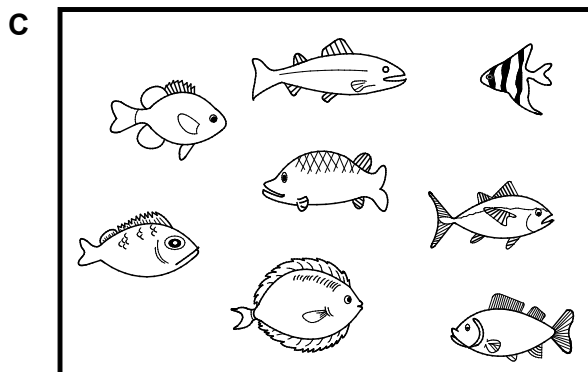
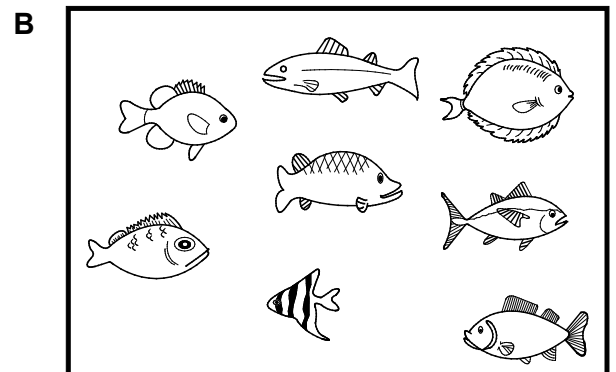
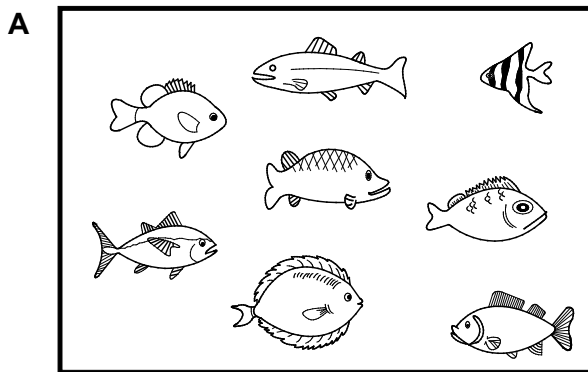
Sheshiliwi.

Men 500 dollardan artıq aqsha sarıplay almaytuǵınlıǵım sebepli, pristavka 4 ti satıp alalmayman. Men pristavkamda “West” oyını bar bolıwın qalegenim ushın, pristavka 3 ti de satıp almayman. Pristavka 1 hám 2 meniń bárshe talaplarım mas keledi, sonlıqtan men pristavka 2 ni satıp alıwım kerek sebebi onıń qattı diskiniń kólemi kóbirek.

- 7 Baliqlar salınǵan akvariumnıń ishi tek eki qarama-qarsı jaǵınan kórinedi. Eki dos akvariumdı qarama-qarsı eki jaqtan bir uaqıtta súwirip alıwdı oyladı. Tómindegi kórinis akvariumnıń ishindegi hár tárepke júzip baratırǵan segiz baliqtıń bir jaqtan túwirilgen súwreti.

Tóimde kórsetilgenlerdiń qaysısı akvariumnıń ekinshi jaǵınan túwirilgen súwreti?

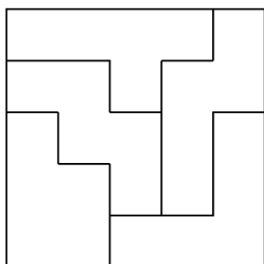

Duris juwap: D.

Dáلیلlew.

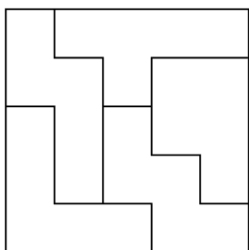
Akvariumnıń ekinshi jaǵınan túwirilgen kórinisi birinshi jaqtıń sáulesi bolıp kórinedi. Bul degeni, akvariumnıń qarama-qarsı jaǵınan baliqlar qarama-qarsı tárepke biraq teń biyiklikte júzip baratırǵanday bolıp kórinedi.

- 8 Diagrammada kvadrat jasaw ushın bes túrli pishindi bir-birine biriktiriwdiń hár qıylı usıllarınıń birewi kórsetilgen.

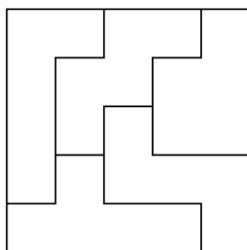

Tómenдеgi kvadratlardıń qaysısı joqarıдағы kvadrat penen birdey bes pishinnen ibarat?
(Pishinler audarılǵan da bolıwı múmkin.)

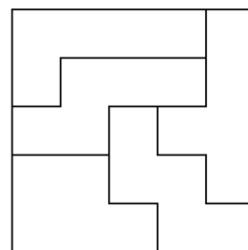
A

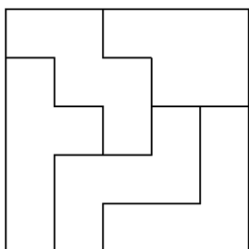
B

C

D

Duris juwap: A.

Dáلیلew.

A kvadratınıń pishinleri durıs keledi.

B, C, hám D kvadratlarınıń hámмесiniń ishinde birinshi diagrammada joq pishinler bar.

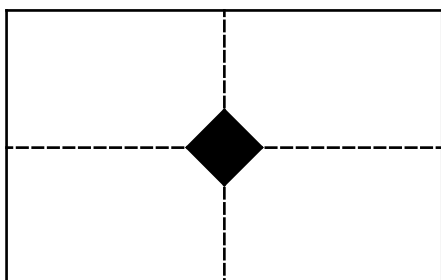
- 9 Tuwrı múyeshli qaǵaz teń ekige búklenedi, keyin jáne bir ret ortasınan búklenedi. Ekinshi búgis birinshi búgistiń tuwrı múyeshi astında jaylasqan.

Buklengen qaǵazdıń bir múyeshi kesiledi. Sonnan keyin qaǵaz tolıǵı menen ashıladı.

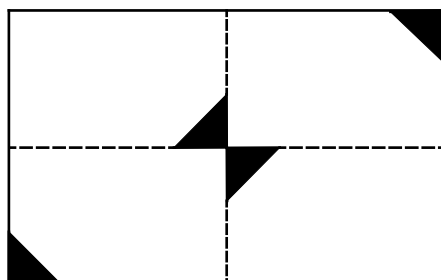
Tómendegi suwretlerdiń qaysısı ashılǵan qaǵazdıń kórinisi **bola almaydı**?

(Bólingen sızıqlar búgislerdi bildiredi).

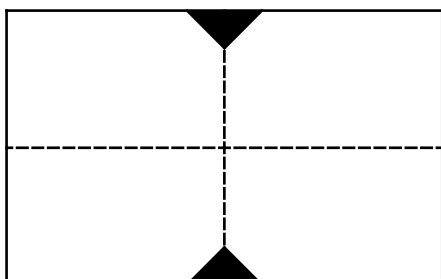
A

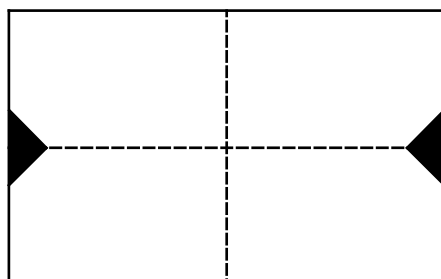
B

C

D

Duris juwap: B.

Dáلیلlew.

Qaǵazdıń jetispeytuǵın bólekleri eki búgis sızıqları túsken simmetriyalıq pishindi qurawi kerek. Bul jaǵdaydı B juwaptan tısqarı A, C hám D juwaplarında kórsetilgen.